

Кръстьо Хаджииванов в борбата срещу болшеvizма

Иван Хаджииванов

В историческата литература е позната максимата, че понякога художественото творчество на един поет или писател и дори само на едно произведение може да отразяват дадено историческо събитие или дадена епоха по-добре от най-подробни изследвания и статистически анализи и обобщения. Примери много и особено в нашата литература; Паисий, Раковски, Ботев, Вазов, Яворов и други автори, преживяли и участвали в борбите на епохите.

Времето на Втората световна война и диктатурите на фашизма и най-вече на болшеvizма, съсипал тотално нашата нация, държава и народа ни е ярко отразено в жизненото дело и творчеството на Кръстьо, въпреки съкратеният му до 22 години живот. Роден на 25.12.1929 г. в с. Капатово, Мелнишко-Петрички район не случайно носи знаковото име Кръстьо и е орисан от пророчицата Ванга. Наследник на два възрожденски рода, участвали в национално-освободителните борби и войни и запазили спомени за водачите на ВРО, ВМОРО и ВМРО - Левски и Гоце, Яне, Т. Александров, Иван Михайлов и други национални и регионални дейци от революционното, просветно и църковно движение. Кръстьо много рано съзрява и има позиция по националните и социални проблеми. Освен това в творчеството и живота му са отразени и Орфеевско-спартаковските хуманистични и свободололюбиви традиции в родния край. Започва да твори от пет годишна възраст. Като наблюдава жестоко изморителния селски труд, пише за него. Почувствувал дълбоко преломната епоха на войната и заплахата от болшеvizма за България, разкъсвана от световните сили с постоянно стесняване на границите, още през 1943 година Кръстьо пише за заплахата от идващия “да ни мори северен сибирски мраз”. Разказите за Балканските войни и Първата световна война, бягствата и съдбата на родителите ни, ролята на ВМРО и сраженията на родствениците и баща ни, включително и през 1925 година срещу гърците на

Пангалос, са изострили чувството за все по-заstraшената цялост на народа и родината, въпреки временното, но несигурно обединение 1941-1944 гя.

С убедителните си доводи пред баща ни да помогне за предотвратяването на болшевиизма в България и логическите последиствия, Кръстьо получава благословията да отиде партизанин при брата Благой в Али Ботушката чета в края на август 1944 г.

Облечен в английска винтяга и препасан с пистолет, с находчивостта и пълната си интелектуална мобилизация, той става герой от минните полета на „Метаксас“ и митингите в гр. Серес и Демир Хисар. Декламира сатирата си „Победата на Хитлер“, „Към зората“ и други с които така вдъхновява българи и гърци, че стотици крачат след него и пеят „Тих бял Дунав“ и „Жив е той, жив е“. Наричат го „Кръц - капитан“.

Още тогава неговата обаятелна и обединяваща личност се проявява във взаимоотношенията между българи и гърци, между партизани и войници. Показателен е епизода за сражението срещу немците за гр. Серес. В деня на 9.09.1944 година, четата в която има и криминално-садистични елементи като Лисничката и други манипулирани от „партийците-комунисти“, Кръстьо дава своя принос в съхраняването на живота на заstraшените от саморазправа хора от селата: Петрово /Димитър Мечкаров/, баща на учителя му по история от гимназията в Петрич - Ат. Мечкаров, от Яново, Катунци, Враня, Хърсово и от Капатово /Илия Зегвелиев, Дирил Зикатанов и Живко Стипцаров/. Силно впечатляващ и показателен е момента от връщането на четата в гр. Серес, когато Кръстьо е представен от нашият генерал на съветски висш офицер и представител на КГБ. Въпреки резервираността си Кръстьо декламира популярните вече творби и получава предложение „да замине да учи в Москва и да пише ода за Сталин“! Съветският офицер е разочарован от отговора на юношата, че предпочита да учи в Париж, тъй като „Москва е много близо до Сибир“ и че ода за Сталин никога няма да напише, защото „той е по-голям кръволок и от Хитлер“. Червеният офицер не могъл да каже друго, освен многозначителното: „Ну, подумай, а патом посмотрим“.

Кръстьо, който общува с хора съпричастни с различни политически движения имал познанието и ясната позиция към болшевиките за

предателствата им в гражданските войни в Русия и Испания, за съдбата на българските емигранти от 1923 г., и за болшевишкият хаос в живота на руснаците. Добре запознат с методите на новите диктатори, интелгентът Кръстьо по своему се съпротивлява срещу безогледните масови убийства, срещу простотията и бруталността на новите кадри на БКП, ДС и "новите освободители".

От средата на октомври 1944 г. Кръстьо е ученик в V гимназиален клас в гр. Свети Врач. Легално той участва в борбата чрез ученическите читателски, въздържателни и есперантистки групи. През март 1945 г. в Свети Врач идва представител на ДС, като инспектор от просветното министерство. Целта е да се подпомогне политиката на БКП, като се привлекат най-изявените и влиятелни гимназисти. Препоръчан е от директора Филчев. След срещата на тримата в читалищния салон и декламациите на Кръстьо за Испанската революция, последвало ръкопляскане от двамата възрастни. Но след повторното предложение на висшия от ДС деятел и отговора на Кръстьо: „Никога няма да стана слуга и палач на никоя диктатура и най-малко на сталинската”, вместо овации последвали ритници и юмруци. Затова пък в резултат на брожението на гимназистите, Кръстьо е избран и изпратен за делегат на младежкия конгрес във Варна.

Попаднал на прицел след около 2 години той получава последно трето предложение в селото от спасения на 09.09.44 г. наш чичо К. Зикатанов в присъствието на представители от околията и окръга: да се пише македонец и да повлияе на младежите за провеждането на македонистичната продажническа политика на БКП, като съответно му е гарантирано продължаване на образованието в Софийският университет.

Въпреки великата си мечта да стане студент той отговаря: „Чичо Киро, само Ботев да бе българин на този свят, аз ще остана втория след него!”

Отчаян за собствената си кариера, родственикът удря Кръстьо с юмрук в устата и му поставя дамгата на долната устна. Съдбата на поета вече е предопределена и започват серия от подлости, но той отговаря с бунтовни поетични изяви и усърдни действия.

В брой 5 от 2004 г. на алманах „Струма” партиецът Владиков пише за спомена си как в читалището на с. Хърсово през 1947 г. Кръстьо декламира стихове от бъдещата поема „Безумецът”:

„Веригите сменявате със нови
и туй зове те Вие свобода?!
И къде е вашият прогрес лъжци
и тоз честит живот без свобода?!

Кръстьо разбира, че диктатурата може да се срине или да се смекчи, чрез намесата на великите сили от Запад само чрез една силна и обединена съпротива на цялата опозиция, затова разнася вестници и общува с всички; анархисти, вемеревци, легионери, Николапетковисти и пр., които днес спорят, че Кръстьо им принадлежи. И колкото ДС се опитват да му попречи в завършването на гимназията, получаването на дипломата и кандидатстването в СУ, толкова Кръстьо по-мобилизирано участва в борбата срещу моралния, социалния и политически разврат на диктатурата. Стиховете му се декламираат и пеят от другарите му, съученици и младежи по седенки, празници, площади, събрания и др.

През 1947 г. в края на октомври /след гроздобер по сведение на Димитър Артъков/ в родното Капатово се провежда нелегална конференция, планирана от анархистите и подготвена от брата Благой.

По предложение на Кръстьо са поканени и тя е прераснала в конференция на обединената опозиция. Участвуват около 200 човека, като доколкото можа да си спомни през 2010 г. г-н Артъков само от анархистите спомена около 120 човека. Ценното и показателното за неговите сведения са внедрените провокатори и предатели по места. Кръстьо се изказва между последните по разискваните въпроси против масовия терор, тоталната национализация, насилията за ТКЗС и особено срещу дебългаризацията, както е запомнил г-н Артъков повторението: "Ние сме българи и болшевиките няма да ни определят какви сме." В противовест на простотията, пороците и слепотата на кадрите на БКП и ДС, Кръстьо държи сказката „Чия рожба са алкохолизмът и другите пороци". Неговата идея и заключения са, че истинските родолюбци и демократи, трябва да се самообразоват, да се

самоусъвършенстват и да се стремят към висок морал и саможертвеност, което е най-силното оръжие срещу сталинския болшеvizъм. Освен с поезията си Кръстьо подбужда и поддържа борбата чрез споменатите легални дейности. През периода 1945-50 г. участва активно в акциите за събиране и изпращане помощи за концлагеристите и изселниците и в подпомагане на осиротелите семейства на нелегални емигранти, безследно ликвидирани и пр. Това са и годините особено след 1947 г. и години на полулегален живот в постоянно очакване на арест и готовност да бяга през границата. Последното не си позволява за да не се влоши съдбата на брата Благой в Белене заедно с още шест родственици и на още много приятели. Участва и в бригадирския обект на синдиката Петрово – Припечене, където след декламации, много мъдри познания поддържа борбеният дух на младежите. Помага на закъсалите семейства в тежката земеделска работа. Участва в открити събрания на БКП, където смело, ясно и обосновано сочи пагубността на насилствените им мероприятия, като определя момента и бъдещето за „развратни”. Докато хитреците и предателите се стремят да си осигурят следване, кариера и лично облагодетелстване, Кръстьо всячески с цялата си душа и сърце в дейността и поезията си се стреми да подпомогне стремителната борба. Ето защо са прави литераторите, които посочват „духа му великански”, поезията - „бич за тоталитаризма”, идеите му за „идеология на нежната революция”, жизненият му пример за „Христов”, поезията му „за безсмъртна и пророческа” а личността му „обаятелна, обединителна и съвършена”. В творчеството му има всичко най-характерно от борбата срещу най-грозното в жестоката действителност, от пътищата към красивите и невероятни мечти, образи, мелодични и „отляти от сребро и злато самородни стихове”, той е „явление в литературата”, както многократно пише Евтим Евтимов. Спи на различни места включително и по дърветата и не е арестуван, но е повикан, изпратен и попада в най-тежките обекти на Трудова повинност в Блатешница и скоро след това е изпратен на сигурна смърт в урановите мини в с. Сесловци — Софийско.

Тук наред с убийственият труд и глад в шест-седем дневната работна седмица при най-тежките физически, битови и духовни условия е подложен

всячески и на психически натиск и „човекокоразорение“, както се изразяват оцелелите му другари. (Виж "Възкръснали песни" стр. 82-94) Всеки ден е изкарван пред строя и руган, като „опасно зрънце“, „фашист“, „империалистически агент“, „враг на народната власт“ и пр. Въпреки стремежа да бъде дискредитиран и дискриминиран, Кръстьо печели уважението на всички каторжници - трудоваци, както показват спомените им. След една поредна проверка и ругания пред строя, Горчо от Хърсово се обръща към офицер и му казва: „Другарю лейтенант, Кръстьо не е фашист, защото на 09.09.1944 г. го посрещнахме с партизаните.“ Отговорът е: „Може да е бил, но сега е с фашистите, ако и преди това не е бил техен агент?!“ В края на ноември и началото на декември 1950 г. в смъртоносните уранови мини, където се работи при най-примитивни условия и средства копае се с кирки и сухо биене сред радиационната прах и вода в забоите избухва бунт. Великият правдолюбец, миролюбец и свободолюбив поет е принуден да копае руда за атомните борби на Сталин. По време на бунта в забоите влизат милиционери и тайни агенти: „Вашата мама, защо не копаете?“. Приятел от смяната отговаря: „Другарю старшина, защото с бомбите от тази руда заедно със света, Сталин ще унищожи и Вас.“ Безстрашният старшина, забива кирката в главата на трудовака, атаката приключва с побоища и кръв. След стачката смените и екипите са разформирвани и не се знае броят на жертвите и изпратените трупове за беленските гладни прасета. Разкъравеният Кръстьо разбира, че е поставен в условие на сигурна смърт и този път категорично решава да бяга, но му трябва дни. Помислили, че са го пречупили, почват да го хвалят и сочат за ударник. Накрая получава отпуск и в края на март 1951 г. пристигна за сбогом в с. Крушаре, където бяхме изселени заедно с още 40-50 семейства. Изселени от рода ни бяха 7 семейства, а четирима емигрираха. Съкратиха живота на дузина от нас, разболяха много повече. Кръстьо разбира, че е артисал от групата емигранти, но не се връща в мината, като казваше „мамо за нас няма живот“. (виж Литературен форум, октомври 1991 г.) Година и три месеца се крие нелегален из селата в полите на Пирин, Ласкарево, Враня и други. Предателите информират Държавна сигурност и тя слага капани в очакване да заловят цяла група. Осуетени са два опита за бягство през

границата. Много показателен е опита през октомври 1951 г., с който са ангажирани 6-7 човека помагачи, а главен ръководител е Кръстьо Павлов от Сандански. На 27.06.1952 г. часове след като дописва финала на гениалната си поема „Песен за човека и живота”, Кръстьо е ликвидиран. Нелегалният горански период на неговото творчество е най-плодовит и зрял. Там е отразен духът на епохата на борбата и саможертвата за свобода срещу всяка диктатура. През 1995 г. със сестра ми Виктория и други близки се срещнахме с последния човек от канала за бягството на Кръстьо, свидетел за неговите последни стъпки между „Марена” по течението на Мелнишка река към Струма през първите часове на 27 юни 1952 г. Нататък версиите са много. След убийството му или след инсценировката на убийството му в района на сегашния негов мемориал, ДС пуска версията, че Кръстьо е убит като „диверсант дошъл от Гърция”. Гробът му остава неизвестен. В баладата си „Надгробно видение” поетът пише:

Аз също любех правдата велика,
бунтовник крачех в нощните тъми,
но зъл тиранин в гроба ме натика,
със подлост от засада ме уби!
И с първи лъч над моя гроб незнаен
и мойта смърт ще хвърли светлина!

И макар смъртта и гробът му да са забулени в мрак, ако все още лъчите на свободата не са осветили истинската съдба на поета, то неговата поезия още тогава отлично осветява драмата на народа ни, тежката борба, образа на палачите и убийците и пророческите пътища и идеи на прогреса.

В творчеството му основни теми и образи са тези на борбата, саможертвата на бунтовника и стойностите на духа на свободата на смъртта, на човешкото достойнство и низостта на жалкото съществуване и великите хуманни идеи.

Професор Георги Цанков го нарече „един вид пророк на новото човечество”, други - „подобен Христос”, всичките му почитатели пишат и говорят за безсмъртната му поезия и сбъдващите се пророчества, за падането на диктатурите, за отпадането на войните от живот на човечеството, за

победата на човешкият разум, за вярата в колосалния прогрес, за една нова бъдеща цивилизация. А ето и едро важно пояснение. Още през 1999 г. вицепрезидентът Кавалджиев /под чиито патронаж се проведе 70-годишният юбилей на Кръстьо/ в поредната си реч каза: „Свидетели сме как различни политически организации и идеологии се боричкат за това на кого принадлежи Кръстьо, като искат да го превърнат в свое знаме, но аз искам да кажа, че както Ботев, Левски и Гоце принадлежат на целия ни народ и на прогресивното човечество, така и Кръстьо е част от националния ни дух и наша гордост пред света”. Да, действително сред всичките „ист” най-вярното и точно определение за Кръстьо е ХУМАНИСТ!

В тази връзка могат да се посочат някои спекулативни публикации и фалшификации, като тази от Алманаха на Славе Македонски, на която отговор бе даден с подписите в декларация на близките и истинските приятели във в-к „Македония” от 30.07.1997 г. без този само на един от семейството ни. Там се опровергава, че Кръстьо е убит не заради отявленият му македонизъм, а тъкмо обратното - убит е от болшевиките, родоотстъпници и предатели на българщината, заради родолюбието му. Кръстьо не е фашист, защото е партизанин, не е болшевик - комунист, защото се бори срещу тях и е ликвидиран от тях. Не е „атеист – анархист”, защото пише за Бога, за Христос и е родолюбец националист, показал своята закваса още с творбата си на 7 годишна възраст „Българио” (1937 г.), и посветил във всяка творба прекрасни стихове за родината. Спекулативни са и някои от публикациите срещу мен в „Народна воля” и „Свободна мисъл”, като например тази от месец януари 2011 г. В края на краищата дълбокото и всеобхватно творчество и необятната личност на Кръстьо съдържат в себе си най-доброто от всичките „ист” и това не може да се оспорва, а доказва стойностите на неговата личност и поезия. Да, Кръстьо е подобно на Яворов „зеделски поет”, той е „идеолог на нежната революция”, той е „проповедник на вярата в Бога”, на съхраняването на природата и пр. Той е човекът „дошъл от бъдещето”, „пророк” и пр. Неговите стихове написани и на паметника в гр. Сандански по неведом Божи път стават всеизвестният девиз и идеал на новата евроантлантическа общност

която е начало на високо прогресивната нравствена цивилизация: „Без граници нов свят ще сътворим, свят на любов, на правда, свобода!”

Както казва проф. Атанас Попов, творчеството на Кръстьо е не само открита достойна борба, но и философия на тази борба, на пътищата за нейната победа с най-богати и характерни образи и възвишени идеали, в които няма отрицание на Бога и държавата, на родината, а е тъкмо обратното.

* * *

II. А. Престъпленията на ДС след бягството на Кръстьо от урановия ад и след убийството му.

Както пише Бойко /един от емигрантите изнесли Кръстьовата „динамит – поезия”, писана до март 1950 г./ издирванията на Кръстьо стигат до съветския агент и официален представител на ЦРУ в Гърция Ким Филби, който дава сведения, че през 1951 г. Кръстьо не е сред преминалите гръцката граница емигранти. Задачата остава да го търсят в страната с помощта на съгледвачи, подслушвачи и предатели и го откриват, но изчакват. Всички сътрудници, а те са много, получават това което им трябва – следване, чинове, постове, пари, облаги и пр. Да, сталинските болшевики не се заблуждават, че написаната от Кръстьо поезия е „опасна”. През април 1952 г. Кръстьо пише в писмо до Атанас Попов от с. Враня „старата любовница ме изостави”. Той, Илия Коцев, сестра ни Виктория и ние вече знаем за кого се отнася изоставянето на Кръстьо.

II. Б. След убийството творчеството е арестувано и те знаят защо.

Те знаят всичко, но въпреки това в МВР - Сандански и Петрич, разкарват бременната ни сестра и я бият жестоко. Тя се държа най-достойно, но от побоя абортира момченце в седмия месец. Съсипаха и съкратиха живота заедно с нейния и този на семейството й. Брата Благой месеци след убийството декември 1952 г. е подложен на психическа преса, инсценират убийството му на разни места и накрая в ДС - Благоевград с обещанието, че ще му върнат арестуваната поезия и ще запазят живота му е принуден да подпише декларация за сътрудничество. Благой никого не е предал и не е

ощетил, но подлата разработка залага бомби в престижа и доверието към неговото име на безстрашен и смел борец срещу диктатурата. Обличат го с полицейска униформа и го разкарват с джип из граничните села, за да покажат на хората, че той е съдействал на ДС за ликвидирането на брат си. Тази версия на ДС се поддържа и днес от нейните тогавашни агенти и сътрудници един върху който тегне съмнението и от които по разпореждане на ДС е преведен от Благой през същата тази граница на която беше убит Кръстьо. Досието на Кръстьо е унищожено. Но в това на въпросната личност има сведения за ликвидирането на Кръстьо. Но както и да е благодарение на брата Благой днес имаме най-силните творби на това творчество - шедьоврите от периода 1950-1952 г. Това е най-същественото, а игрите на агентите от ДС продължават и днес, и въпреки жертвите страданията и съсибиите ние днес държим в ръцете си най-силното оръжие срещу болшевизма – идеите, морала, саможертвеността, безкомпромисността и пророчеството на Кръстьо, или както пише проф. Цанков днес неговият глас „ни говори с Ботевски плам“. Проф. К. Динчев подчертава многократно, че „времето работи за Кръстьо и неговото творчество, а Кръстьо работи за времето“. Нацията, поколенията и човечеството тепърва ще се запознават и оценяват тази „неоспорима величина“ от национален и европейски мащаб. Литературният официоз за Словакия и Чехия от 25.08.2004 г. “Литерарни тижденник” поставя Кръстьо между едни от най-бележитите творци и мислители от втората половина на ХХ и началото на ХХІ в. И сборника „Зорница“ поставя Кръстьо между двадесет и петте най-бележити творци на България от ІХ до ХХ век включително. Сравняват го със световните романтици Ботев, Лермантов, Петьофи, Байрон, Шели и пр. Между ценителите на Кръстьо са: Тодор Кавалджиев, Блага Димитрова, професорите Цанков, Кадиев, Динчев, Балгави, Кудличка, Кошка, Рихлик, Хавел, Миклас, Ил. Балджиев и много други поети посветили около 60 творби за Кръстьо.

В заключение искам да спомена следните факти характеризиращи атмосферата около и след Кръстьо: убийството на митрополит Борис 1948 г., героичното горянство на Дафко, Герасимовци на нашите емигранти, диверсанти, „Вампира“, Вангел, Кольо Тумпалов и други, за хора и танци по

случай смъртта на Сталин от изселниците в Крушари, за моята организация П-ро ВМРО достигнала до 60 човека през 1958 г., обхващащи гимназиите и селата в районите на Катунци, Петричко, Санданско и Разложко. Между тях мои бивши съидейници са: Живковците, Сахатчиев и Палов, Д. Бундов, Костадин Бояджиев - войводата от Петрич и др. Министърът на вътрешните работи Георги Цанков ми оказва в ареста висока чест с посещението си, като ме обвини, че сме създали фашистка, иванмихайловистка организация. За съжаление има и неграмотни и манипулирани от болшевиките привърженици на ОМО - „Илинден“ както и ДПС създадени от БКП и ДС 1989-1990 г.

Пета година фондация „Спартак“ и МВП провеждат национален литературен конкурс за наградата „Кръстьо Хаджииванов“ на тема „За свободата“. Ако до 1989 г. неговата поезия шества по света, разнасяна от българските емигранти, то днес с нея се запознават все повече хора от бившия „соцконцлагер“! За Кръстьо и поезията му често разказва документалният филм „За свят без граници“ по БНТ-свят и канал „Пирин“. Кръстьо достойно е включен в Уикипедия, Интернет, Литернет и изложбата на горяните - герои и мъченици. Кръстьо е един от десетките партизани продължили борбата като горяни. Неговата поезия заема челно място в литературата ни за периода 1944 – 1989 г., като за нея много общественици, творци и изследователи тепърва започват да пишат и да оценяват огромното историческо, революционно и поетично богатство на националния ни дух и общочовешки хуманизъм. Тази поезия пророчески кореспондира с бъдещето на цялото човечество, с космоса и Бога – природа.